СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 6. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 9-го січня, 1937. VOL. XLV. No. 6. Jersey City, N. J., Saturday, January 9, 1937. THREE CENTS

ПОСЛАНІЄ ПРЕЗИДЕНТА ДО КОНҐРЕСУ

ВАШИНҐТОН. — У середу, 6. січня, президент Рузвелт виголосив до спільної сесії 75-го конґресу „посланіє" про законодатні потреби краю.

Він заявив передовсім, що головною потребою в теперішню хвилю є не зміна конституції, але розумніший погляд на неї. Край мусить знайти способи приноровити свої правні форми й судові пояснення до справжніх теперішніх потреб найбільшої поступової демократії в модернім світі. Суди не мають надавати неіснуючої влади, але ми маємо право ждати, що всеї признаної влади можна буде вживати для загального добра.

На його думку, досвід доказав, що широкі цілі „Найри" були здорові. Якщо були які трудноші, то головно через те, що пробовано зробити забагато.

Практика доказала, що добитися поправи умовин праці та відповідного винагородження для фармерів дорогою рівнобіжної акції 48 стейтів показалося неможливим. Таксамо неможливо є обмежити монополі, несправедливі торговельні практики й спекуляцію самою тільки акцією стейту.

Інтерес краю вимагає, щоб уряд поміг приватному підприємству добитися загального здорового рівня цін та охоронити цей рівень перед широкими ваганнями. Ще багато міліонів американців живуть тепер у нужді, позбавлені всяких добродійств цивілізації, через що в краю ширяться недуги та підривається здоровля будучих поколінь.

Дальшою краєвою потребою є відповідне суспільне обезпечення, поширення цеї системи й практичне удосконалення її.

Накінець президент признав, що організація урядової машинерії потребує далекойдучих перемін.

Промова президента викликала в сенаторів і конґресменів дуже прихильне враження й президента законодавці гучно оплескували.

СТЕЙТОВИЙ УРЯД МІШАЄТЬСЯ В АВТОМОБІЛЬНИЙ СТРАЙК.

ДІТРОЙТ. — Френк Морфі, губернатор стейту Мішіґен, відбув конференцію з предсдавниками автомобільної юнії „Юнайтид Автомобил Воркерс оф Америка", та напер на них, щоб зреклися домагання признання юнії. Це вважають за важний крок для полагодження страйку.

Цей страйк захопив до четверга 21 фабрик та 56,323 робітників. Чотири юнії, звязані з Американською Федерацією Праці, виступили проти промислової юнії, що веде страйк.

УКРАЇНСЬКІ БІОЛЬОҐИ НА КОНҐРЕСІ АМЕРИКАНСЬКИХ УЧЕНИХ.

НЮ ЙОРК. — Підчас українського Різдва відвідали Ню Йорк три українські вчені, а це проф. О. Грановський з Мінесота Юніверсіти, доміняльний дослідник господарства Т. К. Павличенко з Саскатунського університету, в Канаді, і д-р М. Гайдак з університету в Мінесоті. Всі три вчені були докладчиками на зїзді учених Америки, який тревав від 28 грудня 1936 до 7 січня 1937. Проф. Грановський і д-р Гайдак викладали з ділянки комахознавства, а п. Павличенко з ростинної біольоґії. Гостя з Канади вислала „Нешенел Рісерч Кавнсил оф Кенеда". Наш представник з Канади привіз із собою на конґрес учених зразки своїх праць про корінні системи кормових трав, які давали цілком новий матеріял до нового розуміння росту ростин під землею, наприклад: корінь одної травної ростини з його галузками довгий понад 300 миль. Це було цілковитою новиною для вчених і п. Павличенка запрошено до Вашинґтону на подібний виклад про цю справу. Заразом запрошено його на ті самі виклади до Отави і Вінніпеґу.

Наші вчені відвідали теж наші українські установи.

КОНҐРЕС ЗАБОРОНЯЄ ВИВІЗ АМУНІЦІЇ ДО ЕСПАНІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Зараз по вислуханню промови президента Рузвелта сенат і палата послів ухвалили спільну резолюцію про заборону вивозу амуніції на горожанську війну в Еспанії. Проти резолюції був у цілому конґресі лиш один голос.

Одначе резолюція не здержала вже корабля „Мар Кантабріко", що виїхав з нюйорського порту з ладунком амуніції для льоялістів.

ВЕЛИКІ СНІГОВИЦІ НА ЗАХОДІ.

ШІКАҐО. — Західні стейти навістила справжня зима. В усіх стейтах Скалистих гір та середнього заходу панує сильний холод. У багатьох околицях упав сніг. У південній частині стейту Юта впав сніг, якому рівного не записано. Сотки авт присипані й покинені на дорогах. У багатьох місцях температура понизилася понижче зера Фаренгайта. У парку Єловстови термометер зійшов до 26 ступнів нижче зера. Сніговиці відтяли від світу багато місцевостей.

ВИКОНУЮТЬ ПРИСУД СМЕРТИ.

ОСІНІНҐ (Ню Йорк). — У стейтовій тюрмі виконано присуд смерти проти 24-літнього Йосифа Больонії та 31-літнього Теодора ді Донне. Вони були засуджені за вбивство Едвіна Еспосіта підчас нападу в Бруклині в 1935-тім році. 4 інших учасників цього нападу губернатор Лемен помилував, узявши під увагу їх молодість.

ЗА НАДУЖИТТЯ ДО 300,000 ЗЛ. У ЛУЦЬКУ.

Перед окружним судом у Луцьку зачався процес проти бувшого іпотечного писаря Гната Прусакевича за грошеві надужиття, поповнені в р. р. 1926—1931. Акт обвинувачення закидає, що Прусакевич за урядові чинності побирав значно вищі квоти від устійнених і не записував їх у книги. Цим наразив він на страти приватні особи й державний скарб. Надужиття сягають 300,000 зл. Рівночасно скарбова палата вимірила Прусакевичеві гривну коло пів міліона злотих за скривання доходу.

РУМУНСЬКА СТОРОЖА ЛОВИТЬ НАШІ ДІВЧАТА.

Коло Серафинець біля Городенки румунська гранична сторожа перейшла на галицький бік, вхопила на полі Гафію Копчук і потягла до румунської сторожниці. Випустили її аж по двох днях. Це не перший випадок, що румунські граничарі допускаються подібної сваволі. Дивна річ, що польська влада дивиться на те крізь пальці.

УМЕР З РАДОСТИ.

Колишній командант румунської жандармерії, ґен. Дімітреску, якого за надужиття урядової влади засудили на вязницю, довідався на днях, що його помилували. Коли помилуваний мав покинути вязничні мури, впав на порозі своєї келії і за кілька годин помер. Радість так поділала на нього, що він дістав атаку серця.

НАЙБІЛЬШЕ ЩАСТЯ НА СВІТІ.

Один анґлійський популярний часопис оголосив конкурс: „Що дає найбільше щастя чоловікові?" Більшість читачів ствердила, що найбільшим щастям чоловіка є чисте сумління й внутрішній спокій. На другому місці поставили щастя в подружжю, а дальше славу, багатсво й т. д.

ПІД НОГАМИ БУГАЯ.

На подвірю монастиря в Маштовіцах, пов. Іновроцлав, зірвався з ланцюга бугай і кинувся на одного черця. Звір звалив його з ніг, пригвоздив рогами до землі і почав толочити ногами. З допомогою нападеному прибіг ігумен і застрілив бугая з револьверу. Раненого черця привезли до шпиталю в безнадійному стані.

ОСТОРОГА ГИЦЛЯ.

В Перемишлі якісь злочинні люди підходили до власників собак і предкладали своє посередництво з гицлем. За невеличкий гріш, злотий-два, гицель не буде ловити їхніх собак. І люди платили! А гицель ловив псі. Справа виявилася. Тепер гицель видав осторогу, в якій застерігся катеґорично проти того, щоб обманці підшивалися під його фірму.

25 БУКІВ ЗА ПЕРШЕ ЗЛОДІЙСТВО, 50 ЗА ДРУГЕ!

Якийсь „Постійний читач" краківського „ІКЦ" видвигає на його сторінках проект, щоб за бандитизм і злодійство бити по 25 буків за перший раз, а по 50 буків за черговий раз. „Якщо є кара смерти", пише проектодавець, „може також бути кара биття!"

НАПАД ЕНДЕЦЬКИХ ПАЛКАРІВ НА ЖИДІВСЬКУ КНИГАРНЮ.

У Варшаві ендецькі студенти напали на жидівську книгарню Фішлера при вул. Свентокшиській. До книгарні впала пять молодих людей у студентських шапках з Головної Школи Сільського Господарства. Напасники вибили шиби при помочі ґумових палиць, побили молодшого Фішлера, а опісля напали на жидівський склеп Загальної Книгарні, де вибили шиби. На вул. Свентокшиській, де є жидівські книгарні, повстала паніка. В переполосі позамикали склепи і поспускали жалюзії. Поліція схопила одного напасника. Інші втекли.

МУЖ ПАРИЛЕВИЧЕВОЇ ПЕРЕХОДИТЬ НА ЕМЕРИТУРУ.

На зарядження міністра справедливости перенесли бувшого президента апеляції в Кракові, Фр. Парилевича, в стан спочинку. По викриттю афери його жінки Парилевича перенесли в нечинний стан, а тепер переходить дефінітивно на емеритуру. Слідство в справі Парилевичевої за обман ведуть дальше. Тепер відбувається експертиза ґрафольоґів, які розглядають численні документи й письма, що їх забрали підчас ревізії в Парилевичевої й Фляйшерової.

ЗАБАГАТО СТУДЕНТІВ В АВСТРІЇ.

У звязку з буджетовою дебатою заявив австрійський міністер освіти, що в порівнянню до інших країв Австрія має забагато студентів і що треба буде обмежувати це число. Цю заяву міністра зрозуміли як погрозу, що в австрійських високих школах заведуть незабаром „нумерус клявзус".

ЦІСАР МАНДЖУРІЇ ШУКАЄ КАНДИДАТКИ НА ЖІНКУ.

До Пекіну прибуло кілька агентів від цісаря Манджукуо (Пу-Ї) з порученням, щоб у найбіднішій дільниці міста вишукали 100 найкращих дівчат, зпоміж яких цісар вибере собі третю зчерги жінку. Нове подружжя цісаря є подиктоване конечністю мати нащадка, бо з першою й з другою жінкою не мав дітей. Цісар Пу-Ї дістав чисто анґлійське виховання. Він і його друга жінка грають у бріджа й у теніса, їздять на совгах та вбираються по европейськи. З першою жінкою цісар розвівся перед двома роками й тепер платить їй аліменти 8,000 долярів річно.

БУТЛЕҐЕРИ ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ.

У судовім будинку у Вінніпеґу голосно говорять про це, що вінніпеґські бутлеґери утворили між собою юнію, яка має боронити інтересів тих, що займаються нелеґальним продажем горячих напитків. Члени бутлеґерської юнії мають платити по 5 дол. тижнево у формі членських вкладок і юнія цими ґрішми має оплатити доброго адвоката, колиб випадково хтось з її членів попав до рук поліції. У приписах юнії має бути застереження, що заінтересовані бутлеґери мали би право вибору свого адвоката.

САМОСУД ОБІКРАДЕНИХ НАД ЗЛОДІЄМ.

В Іспасі коло Коломиї вештався злодюга Василь Гаврилюк. Коли в червні виступи цього злодія ставали чимраз більше зухвалі, ґрупа іспаських селян рішила владити засідку на злодія й відповідно покарати його за крадіж майна. Плян удався зовсім добре. Коли Гаврилюк плюндрував хату Іванюка, випали з укриття Дмитро, Федір і Марія Іванюки та побили злодія сокирами і довбнями. Опісля звязали злодія та кинули до пивниці, де вязнили його кільканацять годин, а вкінці віддали його в руки поліції. Недавно Іванюки відповідали перед карним трибуналом окружного суду в Коломиї, обвинувачені — разом з Марією Левицькою, яка також брала участь у згаданому самосуді — за побиття й безправне позбавлення волі Гаврилюка. Суд оправдав обвинувачених, бо станув на становищі, що обвинувачені поступали тільки в т. зв. конечній обороні, рятуючи майно перед злодієм.

ЗАРУБАВ ДВОЄ ЛЮДЕЙ.

Недалеко містечка Гаміота, Ман., молодий фармер Елмер Ґрей, зайшов у ночі до дому фармера Еванса й ударами сокири дуже тяжко поранив Еванса, літ 63, і його жінку, літ 54. Після доконання страшного вчинку Ґрей бритвою підрізав собі горло.

Траґедію в домі Евансів відкрив брат злочинця, Персі Ґрей, який, занепокоєний відсутністю брата кількох годин, зайшов за слідами на снігу до дому Евансів і там знайшов тяжко поранених подругів і свого брата з підрізаним горлом. Всіх трьох відвезли до шпиталю в Брендон, Ман. Три години після того, як Евансів привезли до шпиталю в Брендоні, вони померли. Ґрей правдоподібно видужає. Є підозріння, що Ґрей допустився свого вчинку через помішання змислів.

КАТАТРОФАЛЬНИЙ ВИБУХ У ПОРОХІВНІ.

У фабриці пороху в Сеншама біля Марселю склався катастрофальний вибух, причому згинуло 40 людей, а 200 осіб є ранених. Причиною катастрофи була пожежа в одному павільоні. Фабрика займає простір 2 і пів км. і складається з ряду одноповерхових будинків, що стоять досить далеко від себе. Вибух скоївся в будинку ч. 104, що знаходиться у віддалі 2 км. від головного входу. Будинок перемінився в купу румовища, під яким згинули люди. В рятунковій акції взяло участь 200 робітників під проводом майстрів та інжинірів. Коли прибула пожежна сторожа, вибух повторився. Багато трупів згоріло на вуголь. До перевоження ранених ужито 15 автобусів. У фабриці було занятих 500 робітників.

ДОМАШНІЙ ПРОМИСЛ У ЯВОРІВЩИНІ.

Оборот товарів, випродукованих дрібним домашнім промислом у Яворівщині, сягає вже квоти 5 до 6 тисяч злотих. Донедавна він не перевищав 2 тисяч злотих.

СОВЄТИ ПРИСПІШУЮТЬ СВІЙ МІЛІТАРНИЙ ПРОМИСЛ

МОСКВА. — Міжнародні події починають чимраз більше припікати Совєти і зчерги вони починають щораз більше натискати на свій воєнний промисл. Нове міністерство воєнного промислу, що його створили недавно, вже на основі нової конституції, розпочало плян збільшення продукції зброї, а саме на 30% більше літаків з 20% сильнішими, 5% лекшими і 15% менше зуживаючими бензину моторами. Також обіцяли собі Совєти збільшити на 35% продукцію тенків, гармат, воєнних кораблів і інших воєнних причандалів.

ЛЯКАЮТЬСЯ ВТРАТИТИ УКРАЇНУ.

КИЇВ. — На 3-му надзвичайному зїзді совєтів київської области намісник Сталіна, Постишев, виголосив промову, в якій різко виступав проти Німеччини, за те, що вона прямує відірвати Україну від Росії. Більшість його промови складалася з цитатів з німецьких часописів. Постишев говорив з острахом, що „Дойтше Берґверксцайтунґ" писала: „Господарська і політична доля Німеччини таїться тільки на сході Европи. Власне тільки в Україні скупчена будучність східньої політики Німеччини. Власне там ховаються величезні можливости для далекозорої, сильної й розумної німецької зверхньої політики. Німецька політика має бути підготована, щоб у відповідний момент виступити за незалежність України". Постишев накидається також на італійців, які у своєму часописі „Імперо" писали: „Питання незалежности України є рішальним для існування ґіґантської держави на Сході Европи. Всі держави зацікавлені в тому, щоб цей кольос не існував, бо він постійно загрожує мирові й незалежності сусідніх країн. Для цього всі держави Европи повинні вжити потрібних заходів до відродження України. Від ясного рішення української проблеми залежить доля цілої Европи".

ЯК ВИГЛЯДАЄ ПРОДУКЦІЯ В СОВЄТАХ.

ХАРКІВ. — „За Індустріялізацію" доносить, що власти усунули директора харківської фабрики газових машин за те, що фабрика навіть у малій мірі не виробила плянованого числа машин. Замісць запроєктованих 1,600 машин фабрика виробила тільки 27. Цікаво зазначити, що цю фабрику вже давно числено до „стахановських", себто тих, що у продукції ведуть перед, перед іншими. Видно, від неї є ще гірші.

ЗНОВ НІМЕЦЬКО-ІТАЛІЙСЬКА ЗГОДА.

БЕРЛІН. — На пропозицію Анґлії і Франції, щоб Німеччина й Італія заперестали висилку добровольців, обі держави дали відмовну відповідь. Вони обіцяли стримати висилку своїх добровольців лиш тоді, коли цього строго будуть додержуватися також інші держави. У їх відповіддях є також проект, щоб силою забрати всі чужинецькі відділи з обох еспанських сторін, як також аґітаторів, без огляду на те, чи вони за фашизм, чи за большевизм. Факт, що обі держави дали відповідь рівночасно і в цілком подібному змісті, дає до думання, що між тими двома державами існує порозуміння в еспанських справах і що вони будуть ділати разом.

АНҐЛІЯ Й ФРАНЦІЯ ВИСИЛАЮТЬ СВОЇ ФЛЬОТИ НА СЕРЕДЗЕМНЕ МОРЕ.

ЛОНДОН. — Анґлійська адміраліція рішила вислати майже всю домашню воєнну фльоту на західню частину Середземного моря, себто в околиці Еспанії. Ціла та велитенська фльота збереться в пристані Ґібральтару. Подібне зарядила Франція, яка висилає на побережжя Марока свої 32 тяжкі воєнні кораблі й відповідне число менших. Обі держави побоюються, що Німеччина з поміччю ґен. Франка проникає в еспанське Мароко, здобуваючи собі в той спосіб базу в північній Африці. Німеччина плянує уфортифікувати Сеуту і в той спосіб готова загрозити анґлійській морській силі в Ґібральтарі.

НАСТУП ЕСПАНСЬКИХ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

МАДРИД. — Від кількох днів війська ґен. Франка наступають на Мадрид і околицю. Воєнні літаки бомбардували столицю, розвалюючи кількадесять будинків. Війська наступали на північно-західню частину міста й осягнули там рішальні побіди. Боротьба була така кріваваа й завзята, як ще ніколи передтим. Завданням революціонерів є окружити місто і відтяти його зовсім від світу. У своїх плянах вони зробили значний поступ і чимраз більше затісняють перстень довкруги Мадриду.

НАПРУЖЕННЯ МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ І ПОЛЬЩЕЮ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд опублікував комунікат, який говорить, що біля 2,000 квадратових миль німецької території, що лежить здовж польської границі між ріками Вартою і Одрою, є замкнені для всіх цивільних літаків, крім німецьких військових. На цім просторі Німеччина задумує заводити фортифікації.

ДВА БУВШІ КОРОЛІ РАЗОМ ОБІДАЮТЬ.

ВІДЕНЬ. — В однім з віденських ресторанів обідали разом два бувші королі: князь Виндзор, бувший король Анґлії, і Альфонс, бувший король Еспанії. Перший, як відомо, добровільно зрікся престолу задля жінки, котру покохав, а другого викинула силою революція.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДНА НЕСПОДІВАНКА

Згадаємо за українську книжку. А з нею за різдвяні подарунки. А з подарунками за Українську Книгарню, що є при нашій „Свободі".

Здається, що тяжко пригадати собі, щоб колинебудь була на цю тему стаття. А коли не було, то можнаб заключати, що не було нічого такого, що требаб обговорити в передовій статті. Та якщо так було у минувшині, то тепер справи стоять інакше.

Отже в першу чергу стверджуємо, що цього року книжковий рух за останні два місяці, в порівнянні з іншими роками, більше ніж подвоївся. Якщо ще взяти і святочні картки під увагу, то пересічно виносив оборот у книгарні за останні два місяці денно: $100. Певно, що й це не велика сума. Але на наші обставини — таки велика.

Та найцікавішим є те листування, яке ведуть наші громадяни з Книгарнею. Воно буде у своїм часі використане. Тому згадуємо за нього тільки загально. І стверджуємо дуже відрадний факт: **наші люди зачали купувати на більші розміри українську книжку.** А коли брати ще й Різдво на увагу, то треба додати, що зачали з української книжки робити подарунки своїм дітям і знайомим.

Щобільше: навіть американці зачали замовляти українські книжки чи картки. І вони теж навчилися, коли є Українське Різдво. І хочуть у той день по українськи обдарувати своїх знайомих, що є українського роду. Тут легко догадатися, що це вже відноситься до обдаровування тих наших, що тут родились і виросли.

І велика це радість читати листи наших фармерів чи робітників, що замовляють книжки, чи посилають цілорічні передплати на "Свободу", яку призначують як різдвяний дарунок для своїх знайомих, що є національно мало свідомі, що подружилися з польками і т. п. А разом з тими замовленнями ще й дописують, що почувають себе ґордими, що є членами того У. Н. Союзу, що стільки добра робить українському народові. І як щиро дякують вони „Свободі", що так гарно виховує наш нарід і держить його вкупі!

Згадуємо за це, бо це все вказує, що, не зважаючи на ріжні перешкоди і на ту баламуту, яку намагаються внести в наше народнє життя ріжні невідповідальні одиниці, ми таки йдемо вперед. Нарід наш таки обєднується біля свого осередка, з якого йшло десятками літ — **світло.** І тяжка праця, вложена У. Н. Союзом і „Свободою в нашу іміґрацію, не пішла на марно. Тому зачинаймо новий рік з новою працею, з новим запалом і з новою посвятою. Працюймо далі в тім переконанні, що здорове зерно, кинене в нашу іміґрацію, не пропаде. Це засада, на якій є побудована вся праця У. Н. Союзу і його орґану.

НАПРЯМНІ Й ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ „ОБЄДНАННЯ"

(Зі звіту, виголошеного на Семім Конґресі Обєднання Українських Орґанізацій в Америці 20. грудня 1936 в Ню Йорку головою орґанізації, ОМЕЛЯНОМ РЕВЮКОМ).

Завівся у нас звичай, що скільки разів предсідник Обєднання Українських Орґанізацій здавав свій звіт на конґресі, він усе починав з того, що висказував своє здивування, що орґанізація перетревала до цього конґресу. Здається, що з цею традицією пора вже нині зірвати, бо здається, вже нема нічого дивного в тому, що Обєднання знову перетревало три роки свого існування та нема ніякого сумніву, що воно буде далі існувати.

Здивування, що воно знову перетревало рік чи три, було вислідом цих обставин, серед котрих Обєднання почало орґанізуватися, а з котрими Обєднання взялося боротись. Воно повстало в часах тяжкого безробіття української іміґрації в Злучених Державах, коли навіть національно свідомі маси були розбиті на гуртки, що, здавалося, більше ненавиділи один одного, ніж своїх національних ворогів. Було це результатом по части від нас незалежних обставин, а почасти випливом деморалізації, що закралася в українську іміґрацію через безпощадну гризню між конкуруючими з собою політичними орґанізаціями.

Серед цього розбиття, серед котрого поширилося політичне притупіння, зневіра, моральний занепад і ще дальший розклад, Обєднання хопилося за перший досяг, так звану національну позичку, щоби створити орґанізацію, яка лучила би цілу національно свідому українську іміґрацію в Америці в одно політичне тіло. З розбитих ґруп Обєднання взялося будувати, як само імя показує, одноцілу масу, що мала би право говорити про украінську іміґрацію як одну цілість. Обєднання від самого початку дотепер усе було свідоме цеї ідеї — гуртувати розбиті національні сили іміґрації.

Першим обєднуючим чинником Обєднання була проголошена ним остаточна ціль його заходів.

Ціль Обєднання лишилася від самого початку дотепер та сама. Проголосило її Обєднання вже на своїм першім конґресі (26—27 жовтня 1922, Філядельфія): дбути для всього украніського народу самостійну украніську державу, в якій український нарід міг би порядкувати краєм і народом по своїй волі. Свою вірність цій ідеї Обєднання засвідчило за час свого існування тим, що воно зверталося все проти всякого зверннього ворога, що посягав по якунебудь частину української території та проти всякого украніського чинника, що проявляв охоту торгувати хочби частиною української землі. В кожнім такім випадку Обєднання забирало публичний голос, що в імені українського народу може говорити лиш український нарід.

Другим обєднуючим чинником Обєднання вважало активізм, себто не так проголошування гарних слів, але активну працю для проголошеної ним ідеї. Воно вийшло з такої активної допомоги, як ріка виходить з джерела; і як ріка засиляється потоками, так воно все засилялося акцією, що безпосередно або посередно зміряла до цеї остаточної цілі. Обєднання все вірило в уморальнюючу вартість активного діла. Воно й голосило й практично переводило в життя ідею, що за справжнього прихильника української державности можна вважати не того, що на цю думку словами годиться, але того, що для цеї справи працює й для неї дає жертви.

Щодо способу складання жертв, Обєднання мало ріжні думки й ріжні постанови. Наперед проголошено, що за членів Обєднання мають уважатися ті люди, що заплатять через своє льокальне товариство 25 центів місячного народнього податку, з чого мав повстати постійний буджет для постійної національної праці для відбудови української держави. З часом це змінилося, почато збирати в інший спосіб, але засада лишилася та сама, що була проголошена на першім конґресі Обєднання, а саме, що мінімальна річ, якою людина зазначує свою участь у визвольній боротьбі за українську державу, це є добровольний даток на цю ціль. Плян народнього податку показався непрактичним і його закинено, як не виконано, наприклад, рішення іншого (другого) конґресу, що накладав на кожну громаду обовязок зложити впродовж року певну суму (Ню Йорк $20,000 і так далі, разом $120,000), але основна ідея жертвенности лишилася та сама й до нині, і тому нині конґрес Обєднання є зібранням вибраних представників тих місцевих товариств, що складали жертви й пересилали їх через Обєднання.

Почало Обєднання свою матеріяльну допомогову акцію з того, що воно само збиралося розділювати по думці свого уряду всі жертви, зложені іміґрацією як народній податок. Ця думка упала серед практики, бо замісць цього пляну звичайно жертводавці самі, зібравши гроші, призначують їх на певну ціль, в той спосіб звязуючи руки уряду Обєднання. Звичайно тільки невелика частина ґрошей приходить без подання призначення, отже до свобідного призначення урядом. Це звязання уряду волею жертводавців часто показується некорисним для розділу жертв, коли жертводавці по місцях не знають, котра саме справа в даний момент найбільше пекуча. Одначе Обєднання все старалося придержуватися волі жертводавців, бо, не беручи вже законного зобовязання так робити, воно вважало це найкращим способом для вироблення жертвенности. Одначе звичай призначучування жертв потягає за собою такі наслідки, що Обєднання ще й досі не удержує такої канцелярії, що воно сидить у комірному в нашій запомоговій орґанізації, Українськім Народнім Союзі, що воно не має де держати як слід актів. Забиває своїми видавництвами пивниці Союзу, що уряд Обєднання не може мати докладної контролі над цими книжками, тощо. Крім цього брак постійної канцелярії шкодить Обєднанню в його пропаґанді. Уряд Обєднання цю справу підносив на кожнім конґресі, але на ні одному з них не зроблено в тій справі ніякої ухвали.

Обєднання все несло активну поміч тим, що робили активну українську національну роботу. Розміри цеї допомоги змінялися. На першім конґресі й у перших роках існування орґанізації їх не було багато: багато менше, як є нині. На першому конґресі говорено про допомогу старому краєві; але практично говорено лише про допомогу урядові Західньої України. Позатим говорено про потребу пропаґанди для визвольних змагань українського народу, про протести проти утисків. Та вже на другім конґресі, за один рік, виступає думка за потребу допомоги просвітньо-культурним і гуманітарним установам і признано на найважніші цілі: допомогу українській школі, пресі й студіюючій молоді. На третьому конґресі (28. X. 1924) говорено про потребу допомоги важній тоді українській вищій школі під польською окупацією, українському народньому університетові. Проголошено збирання постійних жертв: коляди й „осіннього листка" на Рідну Школу. Говорено про потребу допомоги інвалідам та підчеркнено потребу допомоги акції Військової Орґанізації. Тоді вперше признано, що треба давати допомогу не тільки економічним установам, школам, але й політичній акції, і то леґальній і нелеґальній, революційній. Від того часу число тих акцій зростало. Нині Обєднання не відмовляється помагати ніякій акції в старому краю, на яку воно тільки може зібрати жертви, а останнього року вже давало запомогу для жертв повені в Америці. Були заходи, щоби допомогову акцію звернути тільки в одно русло, але Обєднання досі не перевело такої ухвали, і воно нині не обмежується до ніякої одної акції, як це часто закидають Обєднанню вороги. На кожному конґресі Обєднання, а відколи конґреси ухвалено відбувати що 4 роки. (1924), і на конґресах і на річних засіданнях уряду Обєднання все були приявні якісь делеґати від старокраєвих установ (від представництв уряду Західньої України в Америці й Канаді, від військової орґанізації, від Рідної Школи, від „боевої національної молоді", орґанізації націоналістів, ріжних жіночих орґанізацій, тощо). За останню каденцію ми витали на конґресі й на річних засіданнях представника Орґанізації Украніських Націоналістів та ґенерала начальної булави української армії. Не зважаючи на ці появи й на те, що ми давали все нагоду таким делеґатам висказувати зовсім свобідно свої погляди, Обєднання не стояло в виключнім звязку з ніякою орґанізацією в старім краю ні на іміґрації в Европі. Обєднання пересилало допомогу ріжним орґанізаціям, але щодо світогляду все було висловником своїх поглядів, які виходили з його розумінь завдань іміґрації.

Обєднання ніколи не впливало на ніяку старокраєву чи іміґраційну ґрупу поступати сяк чи так, хоч воно одні ґрупи вважало корисними, чи більше корисними, а інші менше корисними. Воно дивилося передовсім за те, щоби тут в Америці не розбивалася зорґанізована сила українського народу, але зростала. Тому вона давала нагоду всякій орґанізації приступити до Обєднання. Орґанізаційні основи Обєднання змінялися: спершу ними були 7 центральних орґанізацій, від III-го конґресу стали ними місцеві орґанізації, але й тоді осталося засадою, що всяка орґанізація, яка тільки признає ціль Обєднання та документує свою щирість жертвенністю, може приступити до Обєднання. Обєднання не входило в те, як така орґанізація орґанізована, як довго вона годиться у межах Обєднання з остаточною ціллю та засадою жертвенности.

Обєднання робило зовсім свідомо ріжні заходи проти того, щоби наші люди не відскакували легко від раз заложеної орґанізації. Через те в перших постановах Обєднання було, щоби центральна орґанізація, яка хоче відступити від Обєднання, віднеслася, якби вона хотіла відступити від Обєднання, до своїх членів. Показалося, що ця постанова не здержала центральних орґанізацій відступати від Обєднання, як їм захотілося. Орґанізації, приступаючи до Обєднання, давали зобовязання, а потім їх не держалися. Через це зобовязання з часом змінено.

Обєднання все держалося засади, що воно може зміняти свої цілі, свої основи орґанізції, але для цього треба відповідної публичної дискусії на конґресі. За часів існування Обєднання йому приходилося кілька разів відпирали заходи з боку орґанізацій, що не признають демократичних засад, і то заходи, цікаві тим, що вони все зводилися до пропозиції до урядників Обєднання зміняти самовільно, себто самим рішенням урядників, поза плечима загального збору, себто конґресу Обєднання, орґанізаційну структуру Обєднання. Звичайно обіцювано нам великий і певний зріст, якщо ми закинемо „гнилу ідеольоґію демократії", признаємо один центр, одну особу. Та Обєднання мало в цій справі виразні постанови, яких урядники ніколи самовільно не нарушували. Як котрий конґрес Обєднання захоче собі перемінити демократичні основи Обєднання, може це зробити, одначе поки в цій справі не заявився конґрес, так довго уряд Обєднання має вести справу за волею конґресів, що нині вже перейшли в традицію. Звісно, й традицію можна зміняти, як цього покажеться потреба, але не можна цього робити самовільно тим, що, приймаючи на себе уряд, приймали тимсамим зобовязання придержуватися постанов волі тих, що їх на уряд покликали. Це уряд уважав не тільки чесним, але й політично практичним поступуванням. Якби уряд нашої орґанізації дозволив собі нехтувати волю конґресів у цій справі, то люди, що піддержують Обєднання, мали би підозріння, що він таксамо легко знехтує їх волю в інших справах.

Обєднання вважало все своїм обовязком давати своїми конґресами й річними засіданнями нагоду для розгляду біжучої політики українського народу взагалі, а української іміґрації спеціяльно. На цих конґресах ми нераз порушували справи, які в даний момент виглядалися нам дуже важними, та приймали рішення, які потім показувалися непрактичними. Та це й не могло бути інакше. Власне в цей спосіб ми назбирали велику масу практичного досвіду, який нас учить, як вести діло набудуче й як виминати подібні помилки. Життя видвигало перед нами все нові питання. Встають вони й перед цим конґресом. Назріває світова кріза економічна й політична. Наближається неминучим кроком нова світова війна. Такі події поставлять перед нами незвичайно важні справи. І оглядаючися на цю будучність, уряд Обєднання власне старався шанувати моральний і матеріяльний капітал, що ним є 14 літ існування Обєднання. Що цей капітал є значний, знаємо з того, що в початках свого існування Обєднання цілими роками мучилося через наслідки деморалізації, що ширилася через грошеву господарку Народнього Комітету, отже зовсім іншої орґанізації; а нині закиди грошевої злої господарки, зроблені несовісними людьми Обєднанню, не мають уже на діяльність Обєднання ніякого впливу, бо Обєднання своєю господаркою вибило з голови іміґрації навіть думку про можливість такої господарки. З таким капіталом Обєднання дивиться в будучність смілими очима. Наближаються важливі події, але ми підходимо до них краще забезпечені й з більшим досвідом.

Це в загальних нарисах рами ідеольоґічні й орґанізаційні, в яких оберталася діяльність Обєднання. Як ця діяльність представлялася в поодиноких сферах, це представлять відповідні урядники Обєднання.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(96)

Матвій розпрягає коні. Володько помагає. Матвій не зовсім вдоволений. Особливо прикро йому, що винесли машину. Роки стояла на місці. Вмоцована, а тепер виважили і чорти-зна-що...

Десь навинувсь полковник...

— Це ви, старий, тут хазяїн будете?

— Я.

— Не гнівайтесь. Бачте, війна... В селі повно козаків.

— Війна то війна, — сказав Матвій. Знаємо вже її. Надивилися.

— Але такої, як це, не бачили...

— Хвала Богу й таку побачили. Може інші багато даватимуть, щоб таку побачити...

— Правда, діду! А що буде, коли ми от завтра та закотимо отак звідти з того горбика вогонь. Дочуваємось, що отудою поза селом коло Титильковець большевики...

— Ее!... То ви вже ліпше трохи відідьте далі. Бо ще коли тільки ви оті штуки маєте — добре... Але може так бути, що й тамті мають... Вам нічо'... А мені все з коренем видовбуть...

В той час розгонно віхав на подвіря якийсь вершник. Матвій перший побачив і пізнав.

— Ого! — вирвалось у нього. — Так це ти?...

— Василь! — викрикнув Володько і кинувся до Василя. Той сплигнув з сідла.

— Син мій! — звертається Матвій до полковника й усміхнувся Матвіївською усмішкою.

— Дай Боже, батьку! Як живем? — і обнялися. Після обнялися з Володьком, який відразу переняв від Василя коня. Прибігла Настя, Катерина. Хведот у полі з коровами. Василинка біжить із городу, аж спотикається.

— А у вас досить гостей! — завважив Василь. — А я думав своїх сюди завести...

— А ви, пане, якого полку? — запитав полковник.

— Наливайківського. Полк мій у поході. А ви?...

Полковник сказав.

— Ну, вояку — ходи! — каже Матвій. — Стара! Готуй там що...

Матвій навіть заметушився. Скоро вправ свої коні. Володько розсідлав Василевого каштана. Вгонився бідняка. Мокрий. Скрутив зі соломи віхоть і витер мокрого коня. Після постанов, щоби прохолов. Не можна гарячому коневі відразу овес давати. Охватиться.

В той час Катерина ганяє за курми. Чути кудакання. По часі курка смажиться. Василь скидає пояс зі шаблею та револьвером, верхню блюзу і миється. Матвій дивачно тупцяє. Він хотів би якось виявити свою радість. Піднімає Василеву зброю й оглядає...

— А Володько також збірає оце, — і тикнув зброєю перед себе. — Не носив цього ані я, ані батько мій.

— А ми ось, батьку, носимо і дітям заповімо, щоби носили, — миючись, каже Василь.

У хаті топиться. На дворі повно гарматчиків. Полковник заборонив їм заходити до хати і сам відійшов — видно, щоб не перешкаджати родинній радості. Володько ввесь час порається з Василевим конем. Надто він йому сподобався і вже наперед пообіцяв собі проїхатися на нім верхи. Ось тільки відпічне та наїсться.

Василь умився, почистився і поки готується страва, вийшов з батьком на двір.

Володько своїм братом аж надто захоплюється. Пружній, стрункий, високий. Здається, погрубшав, сильно загорів. Зовсім не подібний на того тендітного Василя, якого знав колись.

Матвій видається коло нього малим. Старість. Але зате як він радіє. Стороннє око не запримітилоб цього, але Володько знає свого батька до найменших дрібниць. Він знає, коли той неспокійно тупцяє, посміхається в ус, погладжує двома — великим і середнім — пальцями свою бороду, значить, йому приємно.

— От приїхали, мене не було дома, закупили овес і собі нічого не зосталося, — не забув поскаржитись Матвій.

— Нічого, батьку!... (Звідки Василь навчився отого батьку? — думає Володько). Хай купують. Прийдуть большевики — заберуть. Ті не купують. Твайо-майо... Ви ще їх не знаєте.

— А прийдуть?...

— Пруть здорово — значить, прийдуть. Наша армія не справиться. Їх більше...

— А щож буде?...

— Відступимо. Підемо на Поділля...

Матвій хитає головою. Це йому не смакує. Підходить полковник гарматчиків..

— Ну, що, діду? Тішитесь?

— Тішуся... Ось як прийдуть ті самі большаки... Буде не до втіхи...

— А сюди їх, діду, треба. Волинь наша „підкачала". Ось пустимо сюди большовичків, а тоді і згадаєте нас... Так, так... А то отам у лісах коло Кунева на наші обози „нальоти" робили.

— Тим, що робили, гірше не буде... А от нам... — каже Матвій.

(Дальше буде).

Маленький завдаток.

— Прошу пана, — каже якийсь чоловік до ловця — пан собі певно пригадують мене. Тамтої зими, як пан були на полюванні, то я був у нагінці. І пан тоді пострілили мене...

— Так, я пригадую собі, та я вам тоді заплатив відшкодування! Тож що ще хочете від мене?

— Та так, — відповів наганяч. — Одначе коло мене така біда з грішми, а на другий тиждень починається полювання, то я просив би маленький завдаток...

Службовик (до свого директора): Пане директоре, я просив би, щоб пан директор звільнили мене на нині від праці. Нині буде похорон моеї тітки.

Саме в день великого метчу копаного мяча!?

Службовик відповів: Вона так чи сяк булаб не пішла!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЯКА ТУТ НАУКА?

Телеграфують з Москви, що при нагоді стрічі Нового Року з ялинкою спеклося в Росії на смерть принаймні 12 дітей. Це вперше від якогось часу обходжено стрічу Нового Року з ялинкою, і від ялинки на ріжні способи повставали пожари, що потягали за собою жертви в людях.

Каже тепер „Комуністичеськоє Просвещеніє" (Комуністична освіта), що уряд поставить під суд багато людей, відповідальних за ці жертви в людях, та що цей суд буде велика наука.

Наука в чому? Чи в тому, що в Росії не дбають за людське життя так, що навіть ялинки не можуть виставити так, щоб ніхто не мав клопоту? Чи може, старим большевицьким звичаєм, будуть судити людей, вихованих большевицькою системою до такої невваги? Чи будуть карати руку, що меч держить, чи меч?

ДВА ОБРАЗИ В ОДНОМУ.

Італійський історик штуки, професор Альдо де Рінальдіс, директор відомої на ввесь світ галерії образів у віллі Борґезе в Римі, зробив незвичайно цікаве відкриття. Розсліджуючи трудне питання, хто намалював образ св. Катерини в цій галерії, котрий одні приписували малярові Перуджінові, а інші Ґірляндаєві, він постановив просвітлити його „проміннями екс".

Як звісно, цими проміннями можна просвітлити ріжні предмети так, що можна пізнати, що є в них у середині. Коли лікарі хочуть пізнати, чи людина має сухоти, вони просвічують її цими проміннями. Також дентист просвічує зуби, щоби пізнати, котрі з них зіпсуті в корінї.

Просвітливши образ св. Катерини, проф. де Рінальдіс переконався, що маляр намалював образ св. Катерини на іншім образі. Цей образ під сподом представляв жінку, видимо не святу, багато молодшу, з голими плечима, з однорогом на колінах. Зо стилю мальовила проф. Рінальдіс прийшов до переконання, що образ малював маляр Рафаель та що образ представляє його коханку.

Відкриття професора Альда де Рінальдіса ілюструє, до яких дивних ужитків можна примінити всякий новий винахід.

ЩО ЗРОБИТИ З ОБРАЗАМИ?

Та це відкриття відразу ставить перед музеєм Боргезе незвичайно цікаве й складне питання. Звісно, замальоване полотно може представляти лиш один образ (хіба, що на тому самому полотні намальований інший образ з кожного боку). Отже галерія Борґезе мусить рішитися на одно з двох: або задержати образ св. Катерини, як роботу кисти Перуджіна або Ґірляндая, або казати стерти цей образ, намальований на верху іншого, та в цей сопосіб воскресити первісний образ.

За перше буде промовляти релігійне чувство: адже св. Катерина важніша, ніж малярева коханка. За друге буде промовляти це, що Рафаель більший маляр від Перуджіна й Ґірляндая, та що його образ був би варт більше, ніж образ котрогонебудь з тамтих малярів.

Отже, що тут зробити?

ЛИТВА ЧИТАЄ ЛЕКЦІЮ ІСТОРІЇ.

Бюро Ройтера доносить з Кавнасу, тимчасової столиці Литви, що литовські католики думають розпарцелювати між селян землі, що належать тепер до церкви й духовенства.

На недавній конференції литовських католиків ухвалено резолюцію за таку земельну реформу. В цій резолюції литовські католики кажуть, що основною причиною горожанської війни в Еспанії було якраз те, що католицька церква забула за суспільну справедливість християнства та що досвід Еспанії повинен послужити наукою для інших католицьких країв. Під забуттям на суспільну справедливість резолюція розуміє це, що через задержування великих земельних посілостей у своїх руках духовенство серед загальної безземельности перетворюється в спеціяльну земельну багату касту, що заставляє безземельних дивитися на це як на суспільну кривду. Це почуття кривди заставляє людей добиватися радикальних земельних реформ.

Коли такі думки висказують люди зпоза католицької церкви, їх часто таврують як нерелігійних і безбожних. Коли їх підноситься з боку безсумнівних католиків, то чи не треба признати цього за прояв здорового розуму?

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ.

У „Повідомленню" гол. екз. комітету У. Н. Союзу, що було надруковане у вчорашнім (5-тім) числі „Свободи" на ст. 3-тій, над поданими адресами відділів є в деяких числах цієї „Свободи" отсе речення: „Всі вище подані адреси головна канцелярія У. Н. С. вишле секретарям дотичних відділів". Це друкарська помилка, бо те речення там зовсім не належить.

Батько (до синка): — Сину, обіцяй вже раз мені, що ніколи більше не будеш говорити неправди.

Син: Обіцяю, тату.

За хвилину дзвонить телефон. Батько каже до сина: Піди до телефону й послухай, хто то говорить. Коли то від Крапульських, то скажи, що мене нема дома.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 352, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 10. січня (себто неділя звичайних місячних зборів) в год. 6-тій ввечір, в парохіяльній галі, 3-та і Гарвік ул. На тих важних зборах повинен обовязково явитись кожній член ,бо буде справоздання за минулий рік і вибір нового уряду на цей рік. Члени, звертаємо ще раз вашу увагу на легковаження зборів, а особливо річних зборів, бо збори в якій небудь орґанізації відзначують активність і до такої, лише до такої активної орґанізації, інтересуються і вписуються нові кандидати, бо хто хоче належати до орґанізації, контра стоїть на місці? Та певно ніхто, а особливо молодіж, бо вони горді належати до активної орґанізації. Отже прохаємо всіх, як одного, на означений час на вище згаданих зборах явитись для добра і слави нашого Братства і батька У. Н. Союзу. — Гр. Бандровський, предс.; М. Гавриляк, кас.; М. Ковальчук, секр.

ҐЛЕСТОНБУРИ, КОНН. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 138, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в неділю, 10. січня, в годині 1-шій пополудні, в гали церковній при Ґров ул. Тому, що це будуть річні збори, на котрих старім урядники здадуть свої справоздання з цілорічного діловодства, обовязком є кожного члена бути приявним і вислухати, як маються справи в відділі і стан каси. Рівнож своєю приявністю поможете вибрати новий уряд на біжучий рік. Вразі неприявности член буде підлягати карі згідно зі статутом У. Н. Союзу. — Петро Соляр, предс.; Денис Качмарик, кас.; Семен Кунікевич, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 369, подає до відома всім своїм членам, що річні збори відбудуться у вівторок, 12-го січня, в годині 6-тій ввечір, в гали парохіяльній. Просимо всіх прийти хоч раз на рік, бо буде справоздання і вибір нового уряду на 1937 рік. На річних зборах було ухвалено, що кождий член буде караний згідно зо статутом, колиие буде на зборах. — І. Березяк, предс.; л. Патер, кас.; М. Куба, секр.

БЕЙОН, Н. ДЖ. Бр .св. Арх. Михаїла, від. 213, повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться у вівторок, 12. січня, в гали церковній при 25-тій вул., в годині 7-мій ввечір. Обовязком кожного члена є явитись на ці збори, бо будемо мати деякі важні справи до полагодження як рівнож почуєте господарку нашого відділу за цілий 1936 рік, а відтак буде вибір нового уряду на 1937 рік. — Юрій Бойко, предс.; Микита Пахолок, кас.; Андрій Бирич, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в четвер, 14. січня, точно в годині 8-мій вверіч, в У. Н. Домі, 831 Джозеф Еве. Просимо всіх членів прийти, бо маємо важні справи до полагодження. РівРнож контр. комісія здасть справоздання за минулий рік. — В. Гурянський, секр.

Ярослав Рудницький

УКРАЇНСЬКІ РІЗДВЯНІ ВИСЛОВИ ТА ЇХ ПОХОДЖЕННЯ.

В історії релігії та культури в Україні відомий перехідний етап від давнього поганського світогляду до нового християнського. Це був етап боротьби панівної віри з давніми віруваннями, обрядами та звичаями, що в висліді полишила по собі сумішку двох світоглядів: давні форми з новими змістами. Цей перехідний етап синкретизму двох світоглядів в Україні відомий під назвою „двоєвіря".

Тому то й таке рокове свято, як свято Різдва, попри свій чисто-християнський характер містить у собі далекі відгомони старородавнього світогляду. Це слідне передусім у термінолоґії цього свята, у назвах деяких дій, що вяжуться з ними. Розглянемо для доказу кілька народніх різдвяних висловів та витягнім відповідні висновки.

На перший плян кидаються два надзвичайно старі й широко-відомі на всеньому українському мовному обширі слова: колядувати (коляда, колядник) і щедрувати (щедрівка, щедрик, щедрівник і. і.).

Початки слова: коляда вяжуться з латинським calendae — що визначали перші дні місяця. Надзвичайно врочисто святкували старинні кожні „календи" нового року; тоді співали відповідних пісень — (колядок, — по нашому сказавши „колядували") й обдаровували одні других (це відповідалоб нашому звичаєві „посипувати", „сіяти" при новорічних побажаннях). Звичай святкувати врочисто новий рік мусів дістатися й до словян, що „колядою" святкували зворотний момент зими так, як „Купалом" зеніт літа. В часі „двоєвіря" через часовий збіг свята коляди зі святом Різдва, Церква поєднала обидва свята й давні святкові дарунки (що сьогодні їх практикується як дарунки „під ялинку" „янгола" і. і.) та співи („Коляди") пристособилися до нових вимог життя. — Дехто лучить етимолоґію слова коляда з староіранською назвою свята зимового навороту сонця в дні 22 грудня (пор. Кс. Сосенко: Пражерело українського релігійного світогляду, Львів 1923, ст. 8). Вивід з мовознавчого становища мало переконливий. — Прикінці слід зазначити, що від словян (а саме від москалів) запозичили слово коляда литовці на визначення різдвяних свят (пор. Бернекер: Slavisches etymologisches Woerterbuch, I, 545).

Чисто словянського походження—але все таки ще з перед християнських часів — слово щедрівка. Це слово споріднене зі словом „щедрість", „щедрий" і. і. Дуже старе й сильно в нас розгалужене: щедрець, щедриня, щедрити і. і. (пор. Рідна Мова II, 1934, стор. 9). „Щедрувати" тобто бажати комусь добра, „щедрости" ходять у нас звичайно на Йорданські Свята, подекуди на Новий Рік; співають притому відповідних пісень — щедрівок, що в них звичайно бажається „щедрости" — врожаю в новому році. Виходить, що щедрівка й коляда — це одна й та сама річ, тільки звязана з іншими мовними святами як Різдво. Звідсіля „щедрий вечір — добрий вечір" чи навечеря Богоявлення чи Нового Року.

Побіч цих двох меншбільш ясних щодо походження слів сягають передхристиянської доби ще такі менш виразного походження слова, як: ведрик (часом „бедрик" — у щедрівках звичайно в сполуці: „щедрик-ведрик"), ладо (часте в щедрівкових рефренах на пр.: „Ладо-ладо, все на світі радо") вайда (провідник колядників або щедрівників), бурта (відділ колядників) та інші.

Новішого, християнського походження інші різдвяні вислови. І так сама назва різдво (рожд-(ж)ество, роздво) чисто словянська, має той сам корінь що слово „рід", „родитися" й як назва свята, звязаного з народинами Христа,—ясна. Форма „рождество" (зі старословянського: рождьство) — це частий у нашій церковній термінолоґії вислід церковно-словянських впливів.

Словянського таки походження звізда, що з нею ходять колядники. В теперішній літературній мові цей термін запанував на визначення колядницького приладдя, тоді, як планети на небі це „зорі" (зірки).

Чужого грецького походження наша кутя, а жидівського Йордан.

Побіч наведених угорі висловів, що спільні майже всім словянським мовам, український нарід витворив свої власні терміни на визначення ріжних свят у різдвяному часі чи на визначення дій, що вяжуться з ними. Повстали вони десь у середні віки під церковним впливом. Сюди належать такі вислови, як: Водохреці (Водорщі)—свято Богоявлення, коли „хрестять (святять) воду", Маланка — навечеря Нового Року, новоліття — Новий Рік і звязані з ним назви обрядів (новолітувати, посівати і. і, пор. РМ.).

Новішого походження (з. румунської мови) є слово карачун, (виступає теж у формі корочун), що в карпатських говорах визначає рід святочного, різдвяного печива. Над походженням і значінням цього слова взагалі в науці досі ведеться ще дискусія.

(„Новий Час")

РАДІО.

Повідомляємо Шановне Громадянство, що **українська радіопрограма** почнеться **в наступну неділю, 10. січня 1937 р. зі стації KDKA в Пітсбурґу, Па.,** яка буде **продовжуватися кожної неділі, в год. 3:45 пополудні.** Хор ім. М. О. Гайворонського при укр. правосл. церкві св Володимира, під управою о. Й. Желехівського.

Увага! KDKA є найбільшою стацією в Пітсбурґу, яка посідає 980 Kilocycles, 50,000 Watts, і Short Wave, W8XK, 15.21 Megacycles, 19.71 Meters. (3:45 P. M. Eastern Standerd Time).

Друга наша програма вже продовжується три місяці на KQV. **кожної суботи 9:15 у вечір.** Грає орхестра під управою Мир. Желехівського, та сольо співи п. Т. Онишкової, М. Желехівського та інші дуети, тріо і квартети, які даються нашою тут родженою молоддю.

о. Йосиф Желіховський.

— Я процесуюся тепер з тим Пенкалюком. Він назвав мене старим ідіотом!

— Щось нечуване! Таж ти маєш щойно тридцять третій рік!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Свято Української Державности.

Заходом української Центральної Ради в Нюарку відбулося в неділю, 1. листопаду 1936, свято Української Державности. Свято влаштували дві українські громади: православна і презвитерська.

Того дня рано в українській православній церкві о. д-р Клодницький в часі Служби Божої підніс благальну молитву за волю українського народу. Потім відслужив панахиду за поляглих героїв та виголосив відповідну до хвилі проповідь. При цій нагоді переведено в церкві збірку на українських інвалідів. Збірка принесла $16.

В годині 7:30 ввечір розпочався в українській січовій галі, виповненій публикою, святочний концерт. У програму канцерту входили співи хорів обох вище згаданих громад Соля, дуети та добірні вірші виголосили в першій частині програми діти української православної школи. Хорові точки виконав хор Бандурист під управою уч. Й. Букати. Сольо в молитві „За Україну" співала панна Брунька. Сольо в пісні „Ой та зажурились" співав І. Любимець. Дует „Ой казала мені мати" відспівали Оля Крупницька й Оля Шперун. Сольо на пяні відограла Марія Шуст. Зі шкільних дітей деклямували: Стефанія Хорів, Михайло Дорошенко, Марія Ковадло, Анна Бурачок, Анна Куляска.

Святочну промову виголосив о. д-р В. Клодницький. Бесідник відновив приявним память про часи зриву українських земель до своєї самостійности та зясував вагу Листопадового Свята. Потім переведено збірку на українських інвалідів, що дала суму $36.36.

Другу частину концерту виконав призвитеріянський хор під управою Ю. Кириченка. Пісню „Ой не шуми, луже", відспівав по мистецьки п. Джордж Бидел. Треба згадати, що п. Бидел є з роду канадієць; проте він любується в українських піснях та радо з ними виступає на сцені. Пані Лідія Бодруґ відспівала гарно кілька українських пісень. Милим сопрановим голосом вона додала краси до цього концерту.

Ціла концертова програма була солідно підготована. Під кінець предсідник Центральної Ради забрав слово та подякував виконавцям програми і присутним за участь у святі. Відспіванням національного гимну закінчено концерт.

Загальний приход з цього свята виносить $116.67. В цю суму входять уже збірки з обох церков.

Учасник.

„СВЯТИЙ" ЦВІТ ГОЛОСУ.

На спокійних водах горішнього Нілю, найбільшої ріки в Африці, плавають плоскі широкі листки, зпоміж яких вихилюються сніжно-білі або сині чаші „святого" цвіту — лотосу. Колись вони прикрашували всі води Нілю, ачасом, як хліборобська культура зростала, їх винищили і сьогодні вже їх небагато.

У старинних письменників стрічаємо багато згадок про цей цвіт, що від століть окутаний був тайною та став предметом переказів, леґенд і дослідів учених.

Великим культом втішався цвіт лотосу у старинних єгиптян. Вони присвятили його Озірісові — символові благословенного Нілю та його жінці Ізиді. Голови камяних статуй прикрашували цвіту лотосу, що їх боги держали у простягненій руці. У святинях, у малярстві та різьбі зайняв цвіт лотосу почесне місце. Визерунки того цвіту, головнож форми його чаші та пуплішки прикрашували стіни святинь як мальовила. Капітолі египетських колюмн були викінчені орнаментикою цвітів лотосу.

Крім того бувала часто орнаментика стилізованих листків папірусу (циперус папірус), які на перший погляд тяжко було відріжнити від цвітів лотосу. Папірус був також водною ростиною, що росла густо на берегах Нілю. Зложене листя папірусу пригадували вигляд піраміди, а розхилені, укладалися в гарну китицю.

Цвіти лотосу, що були символом урожайности та добробуту, прикрашували доми бідних і багатих і нераз проводжали мерців, укриті в закладках матерії, в яку було завинене забальсамоване тіло.

Справжній єгипетський лотос, що став символом Нілю та звязаного з ним добробуту і був предметом релігійного культу — це **білий лотос** (німфеа льотус), споріднений з водною лелією.

Вже Теофраст, грецький філософ і природник, згадує про цю ростину, що її цвіти на ніч ховаються під воду, так, що тяжко їх зірвати. Якжеж розвидніється, вихилюються понад поверхню води. Овочі того лотосу єгиптяни їли, з його насіння робили муку на хліб. Лише жерцям не вільно було їсти того овочу.

Таксамо гарний синій лотос (німфеа керулеа) менше був розповсюднений ніж білий лотос і не мав такого значіння як ростина їдома.

Як у Єгипті предметом релігійного культу був білий лотос у звязку з благословенним Нілем, так в індів індійський лотос (нелюмбіюм специозум), який цвіте рожево, а дуже пахне, теж був символом урожайности в звязку із святою рікою Ґанґом. Тому то гарна богиня Ганґа, персоніфікація тієї ріки, держала в руках присвячену їй цвітку лотосу.

Насіння того лотосу, що містяться люзом у зовнішніх міхурах, були також їдомі. У пізніщих часах індійський лотос передістався до Єгипту, одначе не відіграв там важнішої ролі. Зате в старинному Римі зайняв деяке місце в мистецтві.

Згідно з одною з індійських леґенд, Брама як творець світу спочивав на цвіті лотосу, якого будова символічно мала представляти землю, що зродилися з води. В Японії лотос уважали символом перемоги себе самого.

Крім тих справжнів лотосів називають тією назвою також інші ростини, навіть із лотосами не споріднені, що є кущами або й деревами з їдомими овочами.

Вже Гомер в „Одисеї" згадує про „лотофагів", себто людей, що їдять лотос. Був це нарід, що від найдавніших часів жив на північному побережжі Лібії (в Африці). Головною їх поживою були овочі лотосу. Овочі ті були з куща Цізифус, званого в Арабії юобою. Овочі ці мясисті, солодкі, приємного запаху, а робили з них теж овочеве вино. Гомер оповідає, що до тих гостинних лотофаґів прийшов Одисей із товаришами, а солодість овочів лотосу злагіднювала їх тугу за рідним краєм і давала забуття. Відси теж сусідня частина Африки звалася Льотофаґітіс.

— Ця Кулькалівська не бачить у своїх дітей ніякої хиби! Не можу того зрозуміти!

— Алеж пані, ця помилка є в кожній мамі!

— Як можете щось таке говорити?! Я зараз доглянула би найменшу хибу в моїх дітей, колиб яку мали!

ДОРОГІ СЕСТРИ ЗА МОРЕМ!

Вітаємо Вас з Різдвом Христовим!

Вітаємо Вас зі стародавнім Святом, яке так радісно обходить цілий український нарід на всіх його землях: від Тиси аж по Кавказ.

Та найбільше радіє цим святом українська дітвора. Бо як їй не радіти?

Стріхи хат, посріблені сніжним пухом, виглядають наче закляті палати з чародійної казки. Дрімають вогники в замерзлих шибках. Часом прилипне мале обличчя до шибки, а коли стає морозистий іней, цікаве дитяче око довго вдивляється, чи не побачить першої зірки на небі. Та ось вона заблисне, ось мерехтить дрижачим світлом Святовечірня, Вифлеємська Зірка! Яка радість, яка втіха!

Та Ви там за морем цього не знаєте, бо ніколи не бачили Різдва в Україні. Хіба, що Ваші Батьки Вам про це оповідали. А я пишу тих кілька слів до „Свободи", щоб зазначити, що ми, радіючи вже тепер цим святом, не забуваємо й про Вас, Дорогі Сестрички. Коли вдивлятися будемо у Святовечірню Зірку, то проситимемо це небесне світло, щоб другої днини і Вам заяснілó й передало Вам привіт і побажання Веселих Свят від Рідного Краю.

Сестрички! Рідний Край про Вас не забуває! Не забувайте й Ви Його.

Лідія Квасниця.
(За учениці гімназії С. С. Василіянок).

РУМУНСЬКІ РІЗДВЯНІ ТА НОВОРІЧНІ ЗВИЧАЇ

Румуни святкують Різдвяні Свята три дні, а коли після свят припадає неділя—то чотири й більше ще днів. Ще тому небагато літ румуни не знали ялинки, та після війни цей звичай принявся загально і в Румунії.

Господиня дбає про те, чим заставити різдвяний стіл, уже кілька тижнів наперед, а влекшують це ті гурми селян, що приходять до міста продавати индиків. Годі собі уявити румунське Різдво, а ще більше Новий Рік без индика. До того ще голубці та кутя (з медом, маком і горіхами).

На святочні вечері від Різдва до Нового Року приходять не тільки запрошені гості, а також і непрошені. Це передовсім діти, які в ті свята гуртками до пізної ночі ходять від хати до хати, від хутора до хутора та співають прастарі пісні, часом мовою, якою нині вже майже ніхто не говорить. Співають про Ісуса і його життя або випрошують щастя і спокій, благословення і добре жниво для дому та краю. На провінції, де ще кріпко держаться старих звичаїв, дітей просять до столу та щиро гостять їх, одначе й у місті не трапиться дім, у якому дітей не обдарували би грішми або пригорщею солодощів. Звичайно це діти бідних людей, переодягнені за трьох царів або римських леґіонерів. А понад тим гуртком дітей знімається на дручку пятираменна звізда з дерева і паперу, освічена свічкою. Великою честю вважається нести цю вифлеємську звізду. Щастя для дому, до якого прийшли з колядою, випрошують із неба ріжно: довжезними батогами „стріляють" наче з револьверів, вибубнюють на барилочках, натягнених міхуром, дзвонять дзвіночки або витворюють вітер так, що перетягають двічі продіравленою бочівочкою по мотузку.

Та вершком усяких святочних забав є „Маланка" (Сильвестер) і Новий Рік. Як лише після проведеної гучно і бучно „Маланки" заясніє день Нового Року, починають приходити ґратулювати. Звичай новорічних бажань можна тут назвати попросту фахом, бо приходять бажати теж люди, яких ви ніколи й на очі не бачили. Крім звичайного почтового післанця, коминаря, „комісаря" від вивоження сміття, приходить телеграфічний післанець, який може що найбільше раз до року доручив телеграму тай то може сумного змісту, приходить вуличний замітач, який впевняє, що замітає вулицю, при якій ви живете, почтовець, який вибирає листи зі скринки, що є при вашій вулиці, приходить чоловік, який запевняє вас, що раз направляв ваш телефон, і ліхтарник, який освічує вулицю годину після того, як стемнілося. Приходять люди, від яких уже й на два кроки заносить сивухою, та вияснюють, що вони найщиріші приятелі вашого дому, одначе ви ніколи в свому житті не бачили їх, та всі вони сподіваються хабаря.

Новий Рік у Румунії велике свято дарунків. Діти дістають дарунки на Святий Вечір під ялинкою, дорослі обміняються дарунками на Новий Рік. Крім дарунків відповідно до особистого смаку або кишені, є теж звичай давати в дарунку перстені з печатками й образи. Цей звичай — хоч багато людей і не здогадується того — походить із старинного Риму, а саме обдаровуватися взаїмно печатками (сиґіллі) з нагоди сиґілярріїв (переміни року, себто нового року). Куди в той день не обернетеся, стрінетеся з „носіями щастя" та „роздавачами благословення": на вулиці вони обсипають людей вівсом чи рижом або яким іншим збіжжям і просять для вас у Бога довгого життя, щастя, багатства, здоровля. Скільки хто хоче, стільки платить їм. Або доторкаються прохожого китицею сорокатих паперових цвітів і також бажають притому щастя. Також ці звичаї це останки староримських сатурналіїв, із молитвами за врожай і добре жниво, охорону перед війною і вогнем.

А наслідок тих свят — рициновий олійок. Як перед святами добре йшов продаж харчових продуктів, так по святах в аптиках добре відходить рицинус, а також лікарі мають більше гостей. Як передще раділи святами, так тепер вдоволені, що вони минулися. Помало привикають до звичайних страв будня і праці, яка чейже повинна осолоджувати життя.

ЯК МОСКАЛЬ КОЛЯДУВАВ
(Народня анекдота).

Як скінчилося польське повстання, на Поділлю сім літ стояли московські війська. Москалі робили людям ріжні збитки, як їм сподобалося. Уздріли раз в одного ґазди сало, а не могли його вкрасти, то пішли до нього на Різдво. Приходять під вікно: „Заколядувати вам, ґаздо?"

„Колядуй там, якої хочеш". Колядували:

„Сова в лісі,
Салдат в стрісі,
Стріху дере,
Сало бере".

Як салдат узяв сало, то стріхою не йшов, але до сіней зліз і зачав гукати до дверей, щоб вийти. А двері замкнені були. Виходить ґазда: А ти чого гуркаєш?"

„Приніс вам сало. Купіть собі".

„Я своє маю", каже ґазда.

„То відчиніть, най собі йду".

Відчинив ґазда двері й пішов москаль з його салом.

— Знаєш, той Пестричак освідчився мені вчора в цукорні, та я не прийняла його освідчин. Тоді він ображений вибіг мерщій з цукорні. Одначе я затягла його назад до цукорні!

— То ти так скоро змінила свою постанову?!

— Ні, лише він був іще не заплатив цукорникові!

РАДІО

Українська Різдвяна Радіо Програма Сурми відбудеться **в суботу, 9-го січня, в годині 4-тій пополудні.**

Програму виконає Орхестра і хор під управою п. Михайла Гайворонського. Будуть співані і грані Колядки і щедрівки Стеценка Колеси й Гайворонського, в такім порядку:

Бог Предвічний.
Свята Ніч.
Ой зашли, зашли з неба анголи (лемківська).
Ой у саду.
Щедрик, щедрик.
Возвеселімся.

Будуть святочні пожелання дітей, історія одного Різдва в Америці й желання від наших бизнесменів.

Програма відбудеться зі стації WBNX, 1500 Кс. Від імени Української Радіо Програми і від підприємства Сурми, всім українцям желаю **Веселих Свят і Щасливого Нового Року!**

Мирон Сурмач.

НЕ ВСЕ БАЧИВ.

Зайшов жид до одного господаря під святий вечір і бачив, що в одному горшку варилося клоччя. А то були грушки, нак риті клоччям, щоб не припалилися.

Як засідали до вечері, жид пішов під вікна підглядати. Казав потім: „Бачив, як їли одну страву, другу, десяту. Нарешті встали. Все бачив, як варили й все бачив, як їли. Але бачив, як варили клоччя, а не бачив, як його їли".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (87)

Олд Таймерові стерпла шкіра, коли він почув людський голос з пащі припнятого леопарда. А леопард говорив: „Велика є твоя сила, високий жерче Люлімі! Велика організація людей-леопардів, що служить мені. Нехай же згине білий чоловік, якого з моєї волі ви зловили. Хай його тілом поживляться мої вірні". По тих словах леопард замовк.

З грудей присутніх чорних вирвався пристрасний оклик радости і захоплення. Ці дикуни в тому моменті виглядали зовсім на божевільних, готових робити все, що тільки Люлімі їм прикаже. Та Люлімі рішучим рухом руки приказав їм мовчати. Леопард почав далі говорити: „Прикажи тепер увести нову високу жрекиню, хай мої діти її побачать".

Моментально очі всіх звернулися в напрямі дверей, звідки мала появитися згадана нова велика жрекиня. По кількох хвилях двері відчинились і в них наперед появилася чорна танцюристка, убрана в дивачний стрій вестальки. За нею ступали дванацять подібних до неї. Олд Таймер придивлявся тому і дивувався, котра з них є фактичною високою жрекинею.

В цю хвилю леопард промовив знов: „А тепер уведи високу жрекиню". Поволі крізь віднинені двері перейшла гарна постать білої дівчини. Пригноблена тяжким смутком, вона мимоволі прибрала маєстатичний вигляд. Освітлена зі всіх сторін смолоскипами, вона справді виглядала як яка мітична богиня. Олд Таймер, побачивши її, видав оклик крайнього здивування.